

Linda Arnell

Tjejers våld. Våldets tjejer: en diskursanalytisk studie om våld, kön och femininitet
Akad. avh. Umeå universitet
2019

2

Världen är full av krångliga tjejer. De äter för lite, de är för glupska. Med spindelögonfransar som klibbar, tajta kjolar, putande magar och munnar. Som knullar och knullas, som skär sig, som bråkar. Den krångliga tjejen är att betrakta som en central figuration i feministisk forskning; genom studier av icke-normativa femininiteter har genusvetenskapen bidragit med kunskap om genus-iscensättningarnas instabilitet. I sin doktorsavhandling i socialt arbete tar Linda Arnell sig an ”flick-krångel” genom att studera tjejer som använder våld. Tjejers våld är ett relativt outforskat område och Arnell understryker på ett förtjänstfullt sätt hur sammankopplingen mellan män/pojkar och våld, både i forskningen och den vidare samhällsdiskursen, inneburit att tjejers våld har förbisetts och i viss mån blivit obegripligt.

Syftet med avhandlingen är att undersöka tal om tjejers våld och specifikt föreställningar om våld, kön och femininitet, vilket görs genom ett diskurspsykologiskt angreppssätt. Avhandlingens syfte besvaras genom två delstudier. Den första delstudien involverade åtta tjejer i åldrarna 18 till 24 år med egna erfarenheter av våld och/eller utåtagerande beteenden. Tjejerna intervjuades men fick också möjlighet till att uttrycka sig genom olika kreativa meto-

der. Den andra delstudien genomfördes genom fokusgruppsintervjuer med professionella inom socialt arbete som möter frågor om tjejers våld och utåtagerande.

Det som intresserar Arnell är inte våldet och dess orsaker utan själva begripliggörandet av våld och de våldsamma tjejerna: vad blir möjligt eller omöjligt att tala om inom rådande diskurser – vilka subjekspositioner blir begripliga eller obegripliga?

Förklaringarna till tjejers våld har växlat historiskt, från biologiska och psykologiska förklaringsmodeller till sociala perspektiv, exempelvis problematisk uppväxt eller utsatthet. Gemensamt för dessa olika förklaringsmodeller har dock varit att tjejers våld gjorts till en avvikelse, menar Arnell – våldsamma flickor och kvinnor har ansetts bryta mot sexual- och samhällsnormer och utmana normativa ideal för femininitet. Den feministiska flickforskningen har bidragit till en mer komplicerad bild av flickan där även diskurser om ”den starka tjejen” lyfts fram. Hon kan förstås som ett emancipatoriskt löfte, men också som en produkt av nyliberala och individualistiska samhällsströmningar.

Det som blir slående i Arnells analys är hur dessa olika perspektiv – biologiska, psykologiska, sociala, och mer feministiska – på olika sätt fortsätter att inverka på hur tjejers våld och våldsamma tjejer förstås i vår samtid. Tjejers våld betraktas fortfarande som en anomali och studiens deltagare begripliggör framför allt killars våld som ”riktigt våld”, vilket riskerar att förminska tjejers våldsanvändning. Samtidigt hävdar deltagarna att tjejer *visst* kan utöva våld, men då förklaras det

återkommande genom diskurser om tjejs utsatthet och ”egentliga problem”.

Diskurser om utsatthet riskerar dock att positionera tjejer som passiva offer, något som framförallt tjejerna själva värjer sig mot. Genom att använda sig av diskurser om den starka och aktiva tjejen kan våldet istället förstås som ett sätt att skapa handlingsutrymme i en ojämfäst värld, man blir en aktör. Men detta är också behäftat med risk. De tjejer som uppfattas som alltför våldsamma, som utövare av ett irrationellt och obegripligt våld, riskerar att bli det Arnell beskriver som en ”begriplighetens Andre”, någon som inte bara bryter mot könade normer utan befinner sig i gränslandet till det som uppfattas som mänskligt. Tydligt blir hur tjejs våld måste inordnas i ett begriplighetens ramverk, det måste förklaras som uttryck för tjejs utsatthet och känslighet eller genom neuropsykiatriska diagnoser.

Tjejs våld. *Våldets tjejer* är en mycket välskriven avhandling och jag uppskattar särskilt hur den så tydligt visar på hur historiska diskurser om våld, kön och femininitet genljuder i samtidens begripliggörande av tjejs våld. Det går att skönja linjerna från historiens ”vanartiga”, ”däraktiga” och ”hysteriska” flickor till samtidens neuropsykiatriska diagnoser såsom ADHD och PTSD. Det går också att se hur diskurser om flickors utsatthet och sårbarhet klibbar sig fast över tid. Samtidigt funderar jag på valet att intervjua professionella som socionomer och fältassistenter, och i vilken utsträckning det bidrar till att utsatthet blir en så betydelsefull diskurs? Vad hade hänt om avhandlingen

också omfattat andra tal, från till exempel kompisar, föräldrar, skolpersonal? Eller de som utsatts för tjejs våld? Hade populärkulturens våldsamma tjejer, till exempel Lisbeth Salander, kunnat diskuteras och analyseras? Genom ett bredare material och urval av deltagare hade Arnell kanske kunnat komma bortom det terapeutiska som retorisk kontext.

Det hade också varit spännande om Arnell låtit de kreativa metoderna få större utrymme i analyskapitlen. De minnes- och dagboksanteckningar, sångtexter och dikter som tre av tjejerna uttryckte sig genom diskuteras väldigt sparsamt. Dessa material hade gjort avhandlingen mer mångvärdig. Överlag kan jag, även om avhandlingen är ett föredömligt akademiskt arbete, sakna lite ”krångel” och ”stök”. I metoddelen skymtar det till exempel fram utmaningar i avhandlingsarbetet och en sårbarhet hos Arnell: det är svårt att forska och skriva om personer i utsatta livssituationer. Sårbarheten och de metodologiska svårigheterna som anas hade gärna fått ta mer plats. Som läsare får jag till exempel veta ytterst lite om mötet mellan Arnell som forskare och tjejerna och hur detta möte möjliggjorde eller omöjliggjorde olika diskurser.

Givet det senaste årtiondets teoretiska vändningar mot affekt och materialitet inom genusforskningen känns det på många sätt rätt befriande att Arnell valt en renodlad diskursanalytisk approach där språket och talet står i centrum. Men ibland saknar jag ändå lite kropp i studien, det känns svårt att förbise de materiella och kroppsliga dimensionerna av våld:

hur det känns, luktar, låter. Kanske hade ytterligare fokus på hur tjejers våldsamma kroppar tar form också kunnat bidra till att klass fått mer utrymme. Historiskt har underklassen positionerats som såväl kroppslig som våldsam och degenererad/outvecklad. Och samtida forskning pekar på pojkar från arbetarklassen som överrepresenterade bland dem som får ADHD-diagnoser. Jag är därför nyfiken på vilken roll klass spelar i begripliggöranden av tjejers våld.

Sammanfattningsvis ser jag *Tjejers våld. Våldets tjejer* som ett viktigt bidrag till fältet kritiskt socialt arbete. Avhandlingen tydliggör hur sociala problem som våld inte endast existerar där ute – redo att åtgärdas – utan är avhängiga hur våldet begripliggörs. Våldets kön visar sig här ha en avgörande betydelse; tjej och våldsutövare står i tydligt motsatsförhållande inom rådande diskurser. Avhandlingen blir också ett viktigt bidrag till genusvetenskaplig flickforskning genom att visa hur den våldsamma tjejen som en problematisk femininitet konstrueras. Här ser vi hur samtidens krånglande flickskap vävs samman med historiens – de som kallats för ”hysteriska”, ”vanartiga” och ”dåraktiga”, men vägrat finna sig i dessa namn.

Linn Sandberg

Lektor i genusvetenskap vid Södertörns högskola